

مجموعه «پشت پرده مخملین» - دفتر ۴

دکترین شوک

ظهور سرمایه‌داری فاجعه‌مخور

نائومی کلاین

ترجمه

مهرداد (خلیل) شهابی - میر محمود نبوی

نشر اختران

سرشناسه	کلاين، نالومی ۱۹۷۰-م
عنوان و پدیدآور	دکترین شوک؛ ظهور سرمایه‌داری فاجعه‌محور نالومی کلاين؛ ترجمه خليل شهایی، ميرمحمد نبوی
مشخصات نشر	تهران: اختران، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	۲۳۴ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ م
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۲۰۷-۰۷۵-۶
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبأ.
یادداشت	این کتاب پنج نوبت هم توسط نشر کتاب آینه منتشر شده است.
یادداشت	عنوان اصلی: <i>The Shock Doctrine, The Rise of Disaster Capitalism, 2007</i>
موضوع	اقتصاد آزاد
موضوع	بحران (امور مالی)
موضوع	سرمایه‌داری
شناسه افزوده	شهایی، خليل، ۱۳۳۰-، مترجم
شناسه افزوده	نبوی، ميرمحمد، ۱۳۳۱-، مترجم
رده‌بندی کنگره	۱۳۸۸ د ۸ ک ۸ / HB۸۵
رده‌بندی دی‌یو	۱۳۳ / ۳۳۰
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۰۴۳۳۳

This is a translation of *The Shock Doctrine, The Rise of Disaster Capitalism* by Naomi Klein, Metropolitan Books, 2007
این کتاب ترجمه‌ای است از:

نشر اختران

دکترین شوک: ظهور سرمایه‌داری فاجعه‌محور

نویسنده: نالومی کلاين

مترجمان: خليل (مهرداد) شهایی، ميرمحمد نبوی

طرح جلد: ابراهيم حقیقی

نوبت چاپ: ششم ۱۴۰۰

شمارگان: ۲۰۰۰

لیتوگرافی: پارسیان - چاپ: چکاد

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

کارگر جنسی - خیابان روانمهر - پلاک ۱۵۲ - طبقه ۱ - تلفن ۶۶۲۱۰۳۳۵ و 0904 akhtarana فروشگاه ۶۶۲۱۳۳۹

instagram: akhtarana/pub - mail: akhtarana/book@yahoo.com - www.akhtarana/book.ir

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۷-۰۷۵-۶

همه حقوق محفوظ است

بها: ۱۸۰۰۰۰ تومان

فهرست

- پیشگفتار مترجمان ۹
- مقدمه - نهی زیباست: سه دهه امحا و بازسازی جهان ۱۷
- پاره نخست - دو استاد شوک‌درمانی: پژوهش و توسعه ۲۷
- فصل ۱: آزمایشگاه شکنجه: دکتر ابون کامرون و پژوهش چون امیرای
برای زدودن و بازآفرینی ذهن انسان، با همکاری سازمان سیا
- فصل ۲: دیگر استاد شوک‌درمانی: مبلتون فریدمن در جستجوی
آزمایشگاهی برای اقتصاد آزاد ۸۴
- پاره دوم - نخستین آزمایش: دردهای زایش ۱۱۹
- فصل ۳: مراحل شوک: زایش خونین ضدانقلاب ۱۲۱
- فصل ۴: پاکسازی لوح: ترور انجام وظیفه می‌کنند ۱۵۵
- فصل ۵: کلاً نامرتبه: چگونه یک ایدئولوژی را از جنابانش تطهیر کردند ۱۸۰
- پاره سوم - ماندگاری قواینبی مخرب چون بمب در حاکمیت دموکراسی ۱۹۷
- فصل ۶: جنگ نجات‌بخش: ناخریسم و دشمنان به‌دردبخورش ۲۰۱
- فصل ۷: استاد جدید شوک‌درمانی: جنگ اقتصادی جایگزین دیکتاتوری می‌شود ۲۱۶
- فصل ۸: کارساز بودن بحران‌ها: نحوه عرضه شوک‌درمانی ۲۳۴
- پاره چهارم - بیراهه رفتن در مسیر گذار: آنگاه که می‌گیریم، آنگاه که بر خود
می‌آزماییم و آنگاه که می‌رقصیدیم ۲۵۵
- فصل ۹: در بستن به روی تاریخ: بحرانی در لهستان، کشماری جمعی در چین ۲۵۷
- فصل ۱۰: تولد دموکراسی در بند: آزادی در بند کشیده شده آفریقای جنوبی ۲۸۹
- فصل ۱۱: آتش‌بازی یک دموکراسی توپا: روسیه «گزینه پینوشه» را انتخاب می‌کند ۳۲۲
- فصل ۱۲: کارت شناسایی نظام سرمایه‌داری: روسیه و عصر جدید بازار بی‌نواکت ۳۴۰
- فصل ۱۳: بگذار بسوزد: غارت آسیا و «سقوط دیوار برلین دوم» ۳۸۴

- ۴۰۹ پاره پنجم - زمانه هولناک: ظهور «هیافته سرمایه‌داری فاجعه‌محوره»
- ۴۱۱ فصل ۱۴: شوک‌درمانی در ایالات متحده آمریکا: «خواب» امنیت کشور»
- ۴۲۷ فصل ۱۵: حکومت صنف‌گرا؛ حذف در گردان و ساخت گذرگاه سروشیده
- ۴۶۹ پاره ششم - عراق، تکرار داستانی قدیمی: شوک زیاد از حد
- ۴۷۱ فصل ۱۶: نابودی عراق: به دنبال «الگوی برای خاورمیانه»
- ۴۸۲ فصل ۱۷: نف سربالای ایدئولوژی: فاجعه‌ای با ماهیتی دقیقاً سرمایه‌دارانه
- ۵۱۹ فصل ۱۸: روز از نو، روزی از نو: از لوح پاک و نانوشته تا زمین سوخته
- ۵۴۹ پاره هفتم - منطقه سبز منقول
- ۵۵۱ فصل ۱۹: زدودن ساحل دریا: دومین سونامی
- ۵۷۹ فصل ۲۰: آهارناید فاجعه‌محور: دنیایی از مناطق سبز و مناطق قرمز
- ۶۰۳ فصل ۲۱: از کف رفتن انگیزه صلح: اسرائیل: یک هشدار
- ۶۳۱ مؤخره - آثار شوک رفته‌رفته محو می‌شود
- ۶۶۳ منابع و یادداشت‌های نویسنده
- ۷۲۵ نمایه
- ضمیمه:
- ۷۳۵ متن گفت‌وگوی مترجمان با نشریه همشهری دیپلماتیک درباره اندیشه‌های نانومی کلاین

پیشگفتار مترجمان

«بیشتر کارهایی که طی سی سال گذشته در عرصه اقتصاد کلان صورت گرفته است در بهترین حالت بر سر و در بدترین حالت زبان‌بخش بوده است.»

پل کروگمن، برنده جایزه نوبل اقتصاد سال ۲۰۰۸، سخنرانی در «مدرسه اقتصاد و علوم سیاسی لندن» (LSI)، به تاریخ ۸ ژوئن ۲۰۰۹

از سال ۲۰۰۴ به این سو، نانومی کلاین دست‌اندرکار پژوهش‌های حیطه‌ای از تاریخ اقتصاد بوده است آکنده از گفته‌ها (و اغلب ناگفته‌ها)ی بحران‌های گوناگون چند دهه اخیر و اینکه چگونه از این بحران‌ها سوءاستفاده می‌شود تا راه برای پیشروی به اصطلاح «انقلاب»های اقتصادی دست راستی در سراسر جهان گیتی هموار گردد؛ بحرانی فرا می‌رسد، هول و هراس جامعه را در بر می‌گیرد و نظریه‌پردازان راست‌گرا، با رخنه کردن در خلأ اجتماعی ناشی از بحران، همچو نرسن و نگرانی، دست به کار می‌شوند و به نفع شرکت‌های بزرگ، به مهندسی اجتماعی بحران‌زده می‌پردازند. این شگردی است که خانم نانومی کلاین آن را «سرمایه‌داری فاجعه‌محور» می‌نامد.

فاجعه‌ها، بحران‌ها و شوک‌هایی که چنین فرصت‌هایی را در اختیار نظریه‌پردازان راست‌گرا نهاده است گهگاه ضربه‌هایی فیزیکی - نظیر کودتا، جنگ، حملات تروریستی و بلایای طبیعی بوده است اما غالباً بحران‌های اقتصادی (از قبیل تداوم بحران بدهی‌ها، تورم لگام‌گسیخته، شوک‌های ناشی از نوسانات ارزی، و رکود اقتصادی) نیز چنین فرصت‌هایی را برای نظریه‌پردازان مزبور فراهم آورده است.

خانم کلاین، ضمن پژوهش‌های خود، به شباهت‌های تکان‌دهنده‌ای بین نظریه‌های استادان شوک‌برمانی در حیطه روانشناسی و عرصه اقتصاد برمی‌خورد؛ طبق یکی از کتاب‌های راهنمای سازمان جاسوسی آمریکا (CIA)، هدف از شکنجه (یعنی مرحله «سست کردن» و به راه آوردن «زندانی») ایجاد نوعی توفان شدید ذهنی است؛ پس از شکنجه، زندانی به قدری از نظر روانی به فقیرا رفته و وحشت‌زده است که دیگر قادر نیست منطقی فکر کند یا حافظ منافع خود باشد.